

## СУЧАСНІ ІНФОРМАЦІЙНІ ТЕХНОЛОГІЇ В АДМІНІСТРАТИВНОМУ СУДОЧИНСТВІ УКРАЇНИ

### MODERN INFORMATION TECHNOLOGIES IN ADMINISTRATIVE JUSTICE OF UKRAINE

Проскурняк О.І., аспірант кафедри процесуального права

Чернівецького національного університету імені Юрія Федьковича, Україна

ORCID: 0009-0001-6554-2252

У статті досліджено сучасні інформаційні технології в адміністративному судочинстві України.

Визначено, що основними сучасними інформаційними технологіями в адміністративному судочинстві України є такі: «Електронний суд», «Електронний кабінет», підсистеми відеоконференцв'язку, що дозволяють здійснити електронне подання документів до суду, електронний розгляд справ та їх запис, застосування електронного підпису, електронний обмін інформацією, активно функціонує система автоматизованого розподілу справ у суді; засідання успішно проводяться в режимі відеоконференцій; виклик в судові засідання учасника справи може оприлюднюватися через оголошення на офіційному веб-порталі судової влади України тощо.

Констатовано, суди використовують електронні бази даних для обробки і зберігання інформації про документи, судові рішення, судові справи. Сучасні інформаційні технології надають можливість отримувати повідомлення про судові засідання, копії виконавчих документів, судових рішень, сплачувати судовий збір та штрафи через застосунок «Дія».

Указане забезпечує оптимізацію використання часу, автоматизацію ключових процесів, спрощення низки процедур, ефективний документообіг, прозорість і відкритість судової влади, здійснення дистанційного правосуддя, доступне та ефективне правосуддя під час розгляду адміністративних справ.

Встановлено, що питанням яке потребує подальшого наукового дослідження в контексті запровадження інформаційних технологій в адміністративному судочинстві є збереження персональних даних, впровадження технологій штучного інтелекту в систему адміністративного судочинства України, кібербезпека у суді тощо.

**Ключові слова:** адміністративне судочинство, інформаційні технології, електронний суд, штучний інтелект, принципи судочинства.

It was determined that the main modern information technologies in administrative justice of Ukraine are the following: "Electronic court", "Electronic office", videoconferencing subsystems that allow electronic submission of documents to the court, electronic consideration of cases and their recording, the use of electronic signatures, electronic information exchange, an automated case distribution system in the court is actively functioning; meetings are successfully held in the videoconference mode; a summons to a court session of a participant in the case can be published through an announcement on the official web portal of the judiciary of Ukraine, etc.

It was noted that courts use electronic databases to process and store information about documents, court decisions, court cases. Modern information technologies provide the opportunity to receive notifications about court sessions, copies of executive documents, court decisions, pay court fees and fines through the "Diya" application.

This ensures optimization of time use, automation of key processes, simplification of a number of procedures, effective document flow, transparency and openness of the judiciary, implementation of remote justice, accessible and effective justice during the consideration of administrative cases.

It has been established that the issue that requires further scientific research in the context of the introduction of information technologies in administrative justice is the preservation of personal data, the introduction of artificial intelligence technologies into the administrative justice system of Ukraine, cybersecurity in court, etc.

**Key words:** administrative justice, information technologies, electronic court, artificial intelligence, principles of justice.

Розвиток інформаційних технологій в адміністративному судочинстві є неминучим процесом, що відповідає реаліям сьогодення, сприяє покращенню стану незалежності, відкритості та прозорості правосуддя, утвердженню демократичних принципів, досягненню високих європейських стандартів судочинства. Тому дослідження вказаної теми є своєчасним, доцільним та актуальним.

Варто зазначити, що чинним законом не визначено поняття «інформаційні технології у судочинстві». Тому В.В. Борощенко пропонує під інформаційними технологіями розуміти використання різного роду програмного забезпечення і технічних засобів для полегшення та підтримки роботи судів та інших учасників судового процесу. На даний час інформаційні технології виходять поза межі використання Єдиної судової інформаційно-комунікаційної системи (далі – ЄСІТС). Упровадження сучасних інформаційних технологій допомагає судовій владі йти поруч з технологічним прогресом та задовольняти сучасні потреби суспільства. Такі технології можуть забезпечити безперервний доступ до суду, у випадках коли неможливо працювати у звичайному режимі. Використання інформаційних технологій надасть можливість учасникам процесу працювати віддалено, що зможе забезпечити більшу гнучкість та ефективність організації судового процесу. Використання інформаційних технологій також може

покращити доступність правосуддя для людей з обмеженими можливостями, наприклад, шляхом застосування аудіо- або візуальних допоміжних засобів. Отже, використання інформаційних технологій дозволить оптимізувати та автоматизувати судовий процес шляхом зменшення часу вирішення судових справ. Водночас залишається ще багато невирішених питань, які потребують подальшого вивчення, зокрема: збереження персональних даних, кібербезпека у суді тощо [1, с.8-10].

Запроваджуючи електронне судочинство суди, зарубіжних країн вживають такі дії: 1) створення Інтернет-сайтів органів судової влади, які вважаються офіційним джерелом інформації тощо; 2) надання доступу до судової практики; 3) запровадження системи електронного документообігу; 4) передбачення можливості направлення документів до суду в електронній формі; 5) запровадження направлення судових документів у електронному вигляді; 6) створення судових архівів у електронній формі; 7) формування електронних справ; 8) передбачення можливості ознайомлення сторін з матеріалами справи за допомогою інтернету; 9) формування звуко- та відеозаписів судових засідань; 10) можливість дистанційної участі в судових засіданнях за допомогою відеоконференцв'язку, онлайн-сервісів; 11) аудіо та відеотрансляція судових засідань тощо [2, с.106].

Міжнародний досвід підтверджує, що використання електронних технологій у судовій діяльності сприяє ефективності відправлення правосуддя, в значній мірі спрощує обмін даними між судами, учасниками судового процесу, а також іншими органами державної влади. Упровадження ЄСІТС дозволить покращити виконання поставлених перед судочинством завдань та дотримання основних принципів, наприклад: рівність усіх учасників судового розгляду перед законом та судом, змагальність сторін, відкритість та гласність судового розгляду, розумний строк розгляду справи, повна фіксація судового процесу технічними засобами тощо [3, с.64].

Н.В. Кانیюка виділяє спільні принципи, на яких будується водночас традиційне і електронне судочинство, зокрема: незалежності суду, яким охоплюється автоматизований розподіл судових справ; забезпечення особи права на захист, що передбачає реалізацію права на належне представництво, право збирати і подавати докази, зокрема й електронні, висловлювати власну правову позицію; принцип справедливого судового розгляду, яким охоплюється забезпечення рівних можливостей представляти свої інтереси; доступність до правосуддя передбачає доступ до електронних систем суду, використання інтуїтивно зрозумілих інтерфейсів, а також надання необхідної підтримки користувачам; прозорість та публічність (судового процесу); взаємоповага учасників судового процесу [4, с. 163].

Існує також думка, що запровадження повного функціоналу електронного судочинства передбачає існування нової парадигми функціонування судової влади, що ґрунтується на принципах доступності, прозорості та технологічної досконалості. Цифрові технології, впроваджені в діяльність судової системи, не лише спрощують певні адміністративні процеси, але й допомагають формуванню довіри до судової влади через забезпечення її ефективності та об'єктивності. Електронне судочинство стає не лише модернізацією, а основою частиною демократичного суспільства [5, с. 616].

На думку О.Я. Ковальчук цифровізація судочинства включає такі компоненти: 1) нормативно-правовий – розробка та прийняття законодавчих актів щодо використання цифрових технологій у судових процесах; 2) організаційний – створення відповідних процедур та структур для реалізації цифрових ініціатив у судовій системі; 3) управлінський – розробка планів та стратегій цифровізації, координація діянь різноманітних суб'єктів судової системи; 4) технологічний – запровадження цифрових платформ, забезпечення кібербезпеки; 5) кадровий – навчання працівників апарату суду та суддів роботі з цифровими інструментами; 6) інформаційний – забезпечення доступності цифрових ресурсів суду для всіх учасників процесу [6, с.156].

Зауважимо, основними цифровими технологіями в сфері судочинства є такі: відеоконференцв'язок, онлайн трансляції судових засідань, Електронний документообіг, відкриті судові реєстри. Особливу роль відіграє Єдина судова інформаційно – телекомунікаційна система ЄСІТС, яка здійснює забезпечення автоматизації процесів діловодства та взаємодії судів з учасниками процесу, діяльності судів, автоматизований розподіл справ, документообіг, обмін документами між учасниками судового процесу та судом, фіксування судового процесу та участь учасників справи в судовому засіданні в режимі відеоконференції, надання інформаційної допомоги суддям, формування звітності, а також автоматизацію інших процесів, що забезпечують майнові, фінансові, кадрові, організаційні, інформаційно-телекомунікаційні та інші потреби користувачів ЄСІТС [7, с. 317].

Варто зазначити, що очевидними перевагами запровадження ЄСІТС є такі, як економія часу (учаснику судового процесу зручніше надіслати документи в електронному вигляді або ж ознайомитися з матеріалами судової справи,

ніж витратити тривалий час на подорожі); мобільність роботи із процесуальними документами судової справи (швидкий доступ до судової справи); економія коштів (передбачає можливість подати або отримати документ без необхідності відвідувати до конкретний суд та надсилати лист поштою); реалізація принципів доступності та відкритості правосуддя (учасник судового процесу зможе надіслати в електронній системі документ або переглянути його) тощо. До переваг ЄСІТС можна віднести також те, що тепер немає необхідності завіряти копії документів. Це здійснюється за допомогою кваліфікованого електронного підпису [8, с. 63].

Оголошення про початок функціонування з 5.10.2021 року трьох модулів ЄСІТС – «Електронний суд», «Електронний кабінет», підсистеми відеоконференцв'язку, було опубліковано у газеті «Голос України» від 04.09.2021 року. Незважаючи на відсутність в повній мірі впровадження ЄСІТС, дуже важливим кроком в сфері цифровізації в судовій системі слід вважати створення додаткового каналу комунікації судів з учасниками справи через застосунок «Дія», через який вони можуть отримувати повідомлення про судові засідання, копії виконавчих документів, судових рішень, сплачувати судовий збір та штрафи. Цифровізацію в судовій системі можна пов'язати із такими загальними тенденціями, як-от: взаємозв'язок з базами даних різних пристроїв, що забезпечує системну об'єднаність судів, органів та установ системи правосуддя; обіг інформації між судами різних інстанцій та спеціалізацій; автоматизація певних діловодних процесів, забезпечення централізованого зберігання документів, збільшення способів доступу до правосуддя та забезпечення участі сторін у судових процесах, обміну документами між судом та учасниками судового процесу, надання судових послуг, що передбачає зручну альтернативу традиційно установленим порядкам; потреба та можливість в обробці великих масивів даних, в перспективі з використанням штучного інтелекту в судових процесах [9, с.26-30].

М. Г. Цховребова зосереджує увагу, що електронне судочинство надає можливість проводити судовий процес за допомогою електронних засобів, що охоплює електронне подання документів до суду, електронний розгляд справ, застосування електронного підпису та інші цифрові технології, електронний обмін інформацією, а також електронне ведення судових засідань, їх запис тощо. Крім того, суди використовують електронні бази даних для обробки і зберігання інформації про документи, судові рішення, судові справи, учасників судового процесу. Електронний моніторинг дозволяє стежити за станом розгляду судових справ, дотриманням строків, подавати апеляційні скарги та інші процесуальні дії за допомогою електронних систем. Зазначені інструменти сприяють ефективності судової системи, забезпечуючи таким чином оперативний та прозорий доступ до правосуддя, а також зменшуючи бюрократичність, забезпечують оптимізацію робочих процесів судів. Водночас варто враховувати виклики щодо безпеки даних та забезпечення відповідності законодавству захист особистої інформації [10, с.45-48].

Варто зазначити, що також відбувається активне застосування подання електронних доказів – це лише один з багатьох елементів використання електронно-цифрових технологій в суді. На сьогодні, функціонують окремі блоки Єдиної судової інформаційно-телекомунікаційної системи (в тому числі, електронний суд); активно функціонує система автоматизованого розподілу справ у суді; засідання успішно проводяться в режимі відеоконференцій; виклик в судові засідання учасника справи може оприлюднюватися через оголошення на офіційному веб-порталі судової влади України; більше того, обговорюється можливість вирішення судових справ штучним інтелектом [11, с. 173].

Існує думка, що штучний інтелект має надзвичайно

високий потенціал використання у судочинстві: від спрощення певних процедур роботи та пошуку інформації, судової практики, формування тексту судових рішень. Штучний інтелект надзвичайно зручний інструмент, який дає можливість проаналізувати подібні справи та надати оціночний прогноз із певними рекомендаціями, в той час як остаточне судове рішення приймає суддя. Тобто, на підставі аналізу судових справ та чинного законодавства, штучний інтелект зможе спрогнозувати приблизний результат розгляду справ та надати допомогу у плануванні судових стратегій. Такі можливості хоч і не замінять суддю, але зможуть посилити контроль і зменшити корупційні ризики, адже у будь-який момент штучний інтелект зможе сформувати судову статистику щодо прийнятих рішень суддею. Такі алгоритми можуть зменшити вплив людських чинників на судові рішення, особливо, коли це залежить від суб'єктивних оцінок. Штучний інтелект здатен швидко обробляти інформацію, аналізувати судові архіви, бази матеріальних справ, записи відеофіксації, що забезпечить швидке прийняття рішення. Штучний інтелект також може бути використаний для автоматичного формування змісту судових рішень та позовних заяв, хоча й буде здійснюватися перевірка людиною. Такі інструменти також значно зменшать навантаження на секретарів судового засідання, адже подальше використання цифрових інструментів зменшується обсяг роботи для цих працівників [12, с.55].

Основними напрямками подальшої цифровізації судочинства мають стати: забезпечення повноцінного обміну електронними документами між учасниками справи за допомогою системи «Електронний суд»; упровадження в правосуддя систем штучного інтелекту, спрямованих на допомогу працівникам апаратів суду та суддям, а також на надання юридичної допомоги особам, що планують звернутися до суду. Ці системи дозволяють виконувати такі функції, як: проведення попереднього аналізу поданих до суду в електронному виді документів щодо їх відповідності вимогам процесуального законодавства та генерування проєктів процесуальних документів про відкриття провадження або ж про залишення позовної заяви без руху, про виправлення опіски або арифметичної помилки тощо; генерування про-

єктів судових рішень у типових справах або на підставі визначеної суддею фабули, описаних доказів, резолютивної частини рішення тощо; здійснення аналізу судової практики з сформованих суддею питань для використання у процесі підготовки судового рішення; надання типових письмових консультацій учасникам процесу; підготовка зразків і за можливості генерування проєктів позовів, клопотань, заяв, скарг тощо. Щодо систем штучного інтелекту, які зможуть розглядати судові справи без участі судді, варто в окремих судах запровадити пілотний проєкт щодо застосування систем штучного інтелекту [13, с. 322].

Перспективним для подальших наукових розвідок в даному напрямку вважається дослідження можливості впровадження технологій штучного інтелекту в систему адміністративного судочинства України, дистанційного розгляду справи суддею. Але в будь-якому випадку ця сфера суспільних відносин потребує нормативного врегулювання.

Отже, основними сучасними інформаційними технологіями в адміністративному судочинстві України є такі: «Електронний суд», «Електронний кабінет», підсистеми відеоконференцв'язку, що дозволяють здійснити електронне подання документів до суду, електронний розгляд справ та їх запис, застосування електронного підпису, електронний обмін інформацією, автоматизований розподіл справ у суді; проведення засідань в режимі відеоконференції; виклик в судові засідання учасника справи через оголошення на офіційному веб-порталі судової влади України тощо.

Крім того, суди використовують електронні бази даних для обробки і зберігання інформації про документи, судові рішення, судові справи. Сучасні інформаційні технології надають можливість отримувати повідомлення про судові засідання, копії виконавчих документів, судових рішень, сплачувати судовий збір та штрафи через застосунок «Дія».

Указане забезпечує оптимізацію використання часу, автоматизацію ключових процесів, спрощення низки процедур, ефективний документообіг, прозорість і відкритість судової влади, здійснення дистанційного правосуддя, доступне та ефективне правосуддя під час розгляду адміністративних справ.

#### ЛІТЕРАТУРА

1. Борщенко В.В. Інформаційні технології в судочинстві: сучасний стан та перспективи. *Вісник Одеського національного університету*. Серія: Правознавство. 2024. Том 26. Випуск 1 (38). С. 7-11
2. Чванкін С.А. Інформаційні технології у доказуванні в цивільному процесі: теоретичні та практичні аспекти : дис. ... д-ра юрид. наук : 12.00.03 Одеса, 2021. 518 с.
3. Каламайко А. Ю. Упровадження інформаційних технологій і забезпечення принципів цивільного судочинства. *Часопис цивілістики*. Випуск 43 С. 58 -65 URL:<https://dspace.onua.edu.ua/server/api/core/bitstreams/658832db-a0c5-4af4-a4e8-fcadcf1c702f/content>
4. Канюка Н.В. Трансформація принципів здійснення правосуддя під впливом впровадження інформаційних технологій у систему судочинства. *Пріоритети зміцнення безпеки держави та підвищення ефективності правоохоронної діяльності: національні та міжнародні контексти* (Тернопіль, 6 травня 2022). С. 162 – 167. URL:<http://confuf.wunu.edu.ua/index.php/confuf/issue/view/11/18>
5. Дар'я Шаталіна. Теоретичні аспекти електронного судочинства. Актуальні питання права та соціально-економічних відносин: збірник наукових статей. Кропивницький : Вид-во ЦІРоЛ, 2024. Випуск 1 (6). С. 610-616.
6. Ковальчук О.Я. Організаційно-правове забезпечення цифровізації судочинства в Україні : дис. ... д-ра юрид. наук : 12.00.07 Київ, 2025. 573 с.
7. Проскурня В.О. Цифрові технології як інструмент забезпечення публічності судової влади під час надзвичайного стану. *Наукові записки Львівського університету бізнесу та права*. Серія економічна. Серія юридична. Випуск 44. 2025. С. 314-319
8. Каламайко А. Ю. Упровадження інформаційних технологій і забезпечення принципів цивільного судочинства. *Часопис цивілістики*. Випуск 43 С. 58 -65 <https://dspace.onua.edu.ua/server/api/core/bitstreams/658832db-a0c5-4af4-a4e8-fcadcf1c702f/content>
9. Алла Белова. Європеїзація системи судового адміністрування в Україні в умовах цифровізації судочинства: сучасний стан та перспективи розвитку. *Аспекти публічного управління*. 2022. №5. Т.10. С.25-34
10. Цховребова М. Г. Інформаційні технології в судовій діяльності. *Цифровий розвиток України: проблеми та перспективи* : матеріали доповідей учасників круглого столу (м. Одеса, 22 березня 2024 р.) [Електронне видання] / уклад.: Д. Г. Манько, Я. О. Тицька, А. О. Згама ; Міжнар. гуман. ун-т. – Одеса : Фенікс, 2024. С. 45 – 49.
11. Карпенко Мілена. Цифровізація господарського судочинства в умовах воєнного стану. *Молодь і наука: сучасний стан, проблеми та перспективи розвитку права в Україні*: Матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції аспірантів, студентів, молодих учених. м. Київ, 19 травня 2023 р. / За ред. проф. Розовського Б.Г. – Київ: вид-во Східноукр. нац. ун-та ім. В. Даля. – 2023. С.171-174
12. Доценко Д.Д. Перспективи та переваги цифровізації кримінального судочинства. *Міжнародний науковий журнал «інтернаука»*. Серія: «юридичні науки». 2024. №12. С.51-57.
13. Ющенко О.О. Основні напрями подальшої цифровізації судочинства у контексті забезпечення конституційного права особи на судовий захист. *Правова держава*. 2023. Випуск 34. С. 316-325